

Actualitat informativa del dia: 08/06/2022

N Nota Informativa

Conselleria de Transició Energètica, Sectors Productius i Memòria Democràtica

El Govern inclourà en el Quart Pla d'Exhumacions la intervenció de les fosses lligades al desembarcament de Bayo

A més d'una tercera intervenció a Son Coletes, el Quart Pla de Fosses del Govern inclourà l'exhumació de la platja de sa Coma; de la zona de l'antic hospital de sang; de la finca de Son Escrivà i del cementiri de Son Carrió, així com la realització d'un estudi històric sobre les fosses de Son Servera

Amb l'aprovació del Quart Pla d'Actuacions en Fosses de la Guerra Civil i el Franquisme (2022-2023) el Govern haurà intervingut totes les fosses viables de la repressió franquista en les Illes Balears, per complir així amb el compromís adquirit per a aquesta legislatura, i abordarà, per primera vegada, les exhumacions del front de guerra del Llevant de Mallorca.

Per això, el Govern inclourà en el Quart Pla, a més d'una tercera intervenció en el cementiri de Son Coletes (Manacor), que s'espera sigui la definitiva, un mínim de quatre intervencions més en

diferents localitzacions, totes elles lligades al desembarcament de Bayo a Mallorca de l'estiu de 1936.

Es tracta de les fosses de Sant Llorenç des Cardassar, en concret: les de la **platja de Sa Coma**; la de l'**hospital de sang** —3 km terra endins—; la de la finca de **Son Escrivà** —al peu del Puig de sa Font—, i les de l'interior i l'exterior del cementeri antic de **Son Carrió**.

Totes elles apareixen assenyalades com a possible lloc d'enterrament de víctimes de la Guerra Civil en el Mapa de Fosses de Mallorca elaborat per l'associació Memòria de Mallorca i, segons les fitxes d'investigació corresponents, podrien albergar les restes de més de mig miler de persones, en la seva majoria milicians i milicianes del bàndol republicà.

Són els voluntaris i voluntàries, homes i dones, de l'expedició liderada pel comandant Alberto Bayo i organitzada per la Generalitat de Catalunya que va desembarcar a Mallorca el 16 d'agost de 1936 per defensar la República del cop d'estat. Molts d'ells, centenars o fins i tot milers segons els diferents estudis realitzats al llarg dels anys, varen morir al Llevant mallorquí víctimes del combat i dels bombardejos de l'aviació feixista italiana que va donar suport als revoltats. Uns altres foren assassinats després del reembarcament del 4 de setembre per unes tropes falangistes que es varen enorgullir del lema «Tutti i rossi fucilati» («Tots els vermells afusellats») encunyat pel comte Rossi.

A més, el Govern també inclourà en el Quart Pla d'Exhumacions la realització d'un estudi històric sobre les diferents fosses de Son Servera, igualment lligades al desembarcament de Bayo, que permeti confirmar quins serien viables per a una possible

intervenció, i/o quines s'haurien de descartar de forma definitiva.

La proposta neix del grup de treball creat pel Govern a aquest efecte, en el qual participen membres de la Comissió de Fosses i Desapareguts de la Guerra Civil i el Franquisme, així com representants dels ajuntaments implicats i investigadors de la zona del Llevant mallorquí.

La viabilitat d'exhumar aquestes localitzacions ha estat confirmada per diferents estudis previs per a la localització i confirmació de possibles fosses, l'últim d'ells realitzat per l'Associació de Tècnics d'Investigacions Culturals i Socials (ATICS) per a l'Ajuntament de Sant Llorenç fa unes setmanes.

No obstant això, «és difícil preveure l'èxit que poden tenir aquestes intervencions, sobretot la de la platja de Sa Coma, que ha sofert moltes alteracions al llarg d'aquests 86 anys», lamenta el secretari autonòmic de Memòria Democràtica, Jesús Jurado. En aquest sentit, explica, «és impossible fixar una xifra del nombre de víctimes que s'espera localitzar; només duent a terme una intervenció arqueològica podrem estar segurs del resultat».

«El que sí sabem amb certesa és que molts dels milicians caiguts o assassinats en el front defensant la República varen ser enterrats en l'arena de la platja i l'objectiu del Govern és la seva reparació: la reparació dels no reparats», va afegir.

«És important recordar que uns varen ser enterrats amb honors i les seves famílies foren rescabalades, mentre uns altres han sofert l'oblit i la manca de memòria, fins que el moviment memorialista i aquest Govern els estem retornant la memòria», va insistir Jurado.

L'àrea de sa Coma ha sofert importants canvis des de 1936. Segons

els estudis, la urbanització del terreny hi hauria enterrat molts dels enterraments de les persones afusellades després del reembarcament. A més, els efectes dels temporals, que posaren al descobert restes humanes amb certa freqüència, també haurien afectat notablement l'estat original de la fossa. Fins i tot es va realitzar una intervenció arqueològica en els anys noranta que va localitzar nombroses restes humanes i objectes tals com pots, sivelles o bales sota les dunes de sa Coma. Aquesta investigació va confirmar que corresponien a víctimes de la Guerra Civil, en concret originaris de Catalunya, però la intervenció va ser paralitzada i gran part de les troballes espoliades.

Les prospeccions geofísiques confirmen alteracions en el terreny

Entre els dies 23 i 27 de maig un equip d'arqueòlegs i d'especialistes en prospecció geofísica d'ATICS ha dut a terme una sèrie d'anàlisis per a l'Ajuntament de Sant Llorenç des Cardassar, els resultats del qual, asseguren, «són molt esperançadors».

La investigació s'ha dut a terme en quatre emplaçaments diferents: la zona més septentrional de la platja de sa Coma; l'àrea corresponent a l'antiga ubicació de l'hospital de sang; els voltants del cementeri de Son Carrió, i la finca de Son Escrivà. I han consistit en:

- L'anàlisi i l'estudi de l'evolució dels quatre emplaçaments mitjançant fotointerpretació, fets a partir de diverses fotografies aèries de la zona preses des dels anys quaranta i fins a l'actualitat, per observar com ha canviat el terreny i si s'intuïen possibles localitzacions.

- Prospeccions geofísiques amb georadar i magnetòmetre que han detectat petites alteracions en el terreny, per la qual cosa es considera «probable» que en aquests llocs encara puguin trobar-se enterraments.

Es tracta del mateix mètode d'estudi que ja es va utilitzar per primera vegada en el cementeri de Son Coletes, amb molt d'èxit, per la qual cosa des d'ATICS es mostren molt optimistes sobre aquest tema.

No obstant això, aquests resultats «que s'intueixen positius», expliquen els especialistes, «hauran de ser confirmats arqueològicament mitjançant les intervencions previstes en el Quart Pla».

A més, en el cas concret del lloc corresponent a l'antiga ubicació de l'hospital de la sang de Son Carrió, s'ha realitzat un sondeig arqueològic que ha permès confirmar el que el georadar havia apuntat en un estudi previ realitzat també per ATICS l'any 2021. Aquest estudi va detectar que existia una alteració del terreny i els sondejos realitzats en les últimes setmanes han permès confirmar i delimitar l'àrea de la fossa, en la qual es podrien trobar les restes del voltant de 17 individus.